

Plajner Ádám – Rippel Géza:

Kétszer ad, aki jókor ad – A Növekedési Hitelprogram szerepe a mezőgazdaság finanszírozásában

Az agrárium a GDP-n belüli relatíve alacsony részaránya ellenére gazdaságstratégiaiilag jelentős ágazat. A mezőgazdaság sajátosságaiból adódóan magas finanszírozási igénnyel bír, miközben a teljesítményét jellemző erős volatilitás, valamint az általános termelékenységbeli lemaradás leküzdéséhez szükséges technológiai fejlesztések miatt a válságot követően különösen fontossá vált a szektor finanszírozási feltételeinek javítása. A Növekedési Hitelprogram (NHP) az elmúlt években jelentős szerepet töltött be a mezőgazdaság forrásellátottságának biztosításában: a program második szakaszában mintegy 2200 vállalkozás jutott finanszírozáshoz, csaknem 270 milliárd forint összegben.

A közelmúltban egy, a sajtóban megjelent írás a mezőgazdasági ágazat a Magyar Nemzeti Bank Növekedési Hitelprogramjában megfigyelhető, a GDP-hez való hozzájárulását jóval meghaladó részesedését kritizálta. Az elemzés tévedésen alapulva figyelmen kívül hagyta, hogy egyes ágazatok hitelfelvételben mutatott részesedése és hozzáadott értékének nemzetgazdasági súlya az ágazati sajátosságokból fakadóan érdemben eltérő lehet. Pótolva a finanszírozási igény és az egyes ágazatok gazdaságban betöltött szerepe közötti összefüggés bemutatását, írásunkban ismertetjük a mezőgazdaság finanszírozásának alapvető kérdéseit és az NHP e területen elért eredményeit.

Mindenekelőtt fontos megjegyezni, hogy az NHP egy monetáris politikai eszköz, amelynek bevezetését a kis- és középvállalkozások (kkv-k) hitelhez jutásában a válságot követően tapasztalt jelentős és tartós zavarok indokolták. A program során a jegybank nulla százalékos kamaton nyújt forrást a kereskedelmi bankoknak, amelyet követően a hitel kihelyezése már a bankok döntése. Ennek megfelelően a **jegybank nem részesít előnyben sem ágazatokat, sem térségeket**. Ezekre külön semmilyen keretösszeget nem határoz meg, hanem a hitelintézeteken keresztül azonos feltételek mellett bocsátja rendelkezésre minden szereplő számára a program keretében elérhető hiteleket. Így tehát a kkv-k oldaláról mutatkozó hitelkereslet, valamint a hitelintézetek – jövedelmezőséget, kockázatot stb. figyelembe vevő – egyedi hiteldöntései határozzák meg, hogy végül az egyes ágazatok milyen mértékben jutnak finanszírozáshoz a programban. Az agrárium a programban megfigyelhető magas aránya megerősíti, hogy a bankok mezőgazdaságba vetett bizalma az

utóbbi években más ágazatokkal ellentétben nem csökkent, ami részben az ágazat gazdasági ciklusokra semleges jellegéből is adódik.

Az ágazatok banki hitelezésben mutatott részaránya jelentősen eltérhet a hazai GDP-ben betöltött súlyuktól. Ennek megfelelően e két változó összevetéséből levont következtetések önmagukban is hibás megállapításokhoz vezethetnek. Az egyes ágazatok működésének hiteligenyességét számos tényező nagyban befolyásolja: csak a legfontosabbakat említve ilyen lehet a végzett tevékenység típusa (a termelő ágazatokban általában magasabb a hitelpenetráció, mint a szolgáltató ágazatok esetében), a hitelfelvétel esetén bevonható potenciális fedezetek köre, vagy épp a banki finanszírozásra erősebben ráutalt kis- és közepes vállalkozások aránya. **A mezőgazdaságban általánosságban is jellemzően magasabb a hitelfelvevő vállalkozások aránya, mint más ágazatokban.** Míg az összes aktívan működő vállalkozás tekintetében Magyarországon egyharmad a hitelintézeti finanszírozást igénybevevők hányada, a mezőgazdaság esetében ez az arány meghaladja az 50 százalékot. Emellett a mezőgazdaságban az ágazatra jellemző méretszerkezet is hozzájárul a magas hiteligenyhez. Az agrárszektorban nagy arányban olyan kkv-k tevékenykednek, melyek fejlesztéseik esetén – a támogatásoktól eltekintve – a banki finanszírozást kiváltó, alternatív finanszírozási csatornákhöz gyakorlatilag nem férnek hozzá.

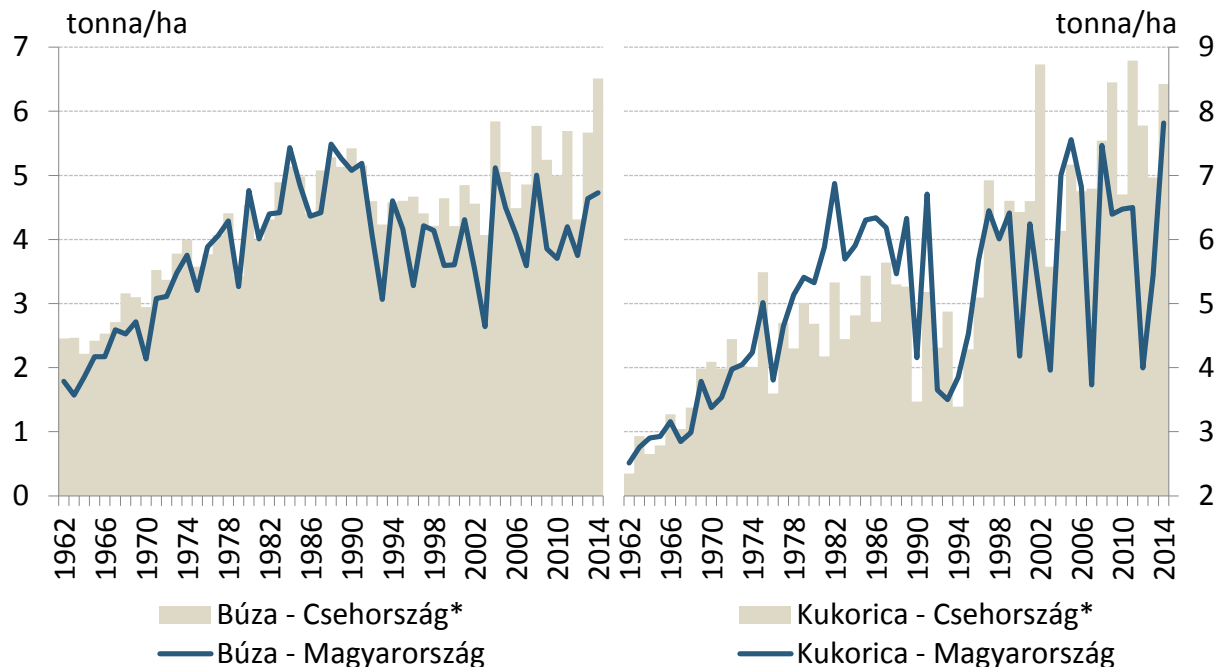
A hazai mezőgazdaság fejlesztésének igénye

A hazai mezőgazdaság GDP-ből való közvetlen részesedése az elmúlt években stabilan 4 százalék körül alakult, míg a vele szorosan együttmozgó élelmiszeriparral együtt a GDP mintegy 7 százalékát tette ki. Relatíván kis súlya ellenére **a mezőgazdaság teljesítményének jelentős ingadozása ugyanakkor érdemi hatással van a GDP alakulására.** Egyes évek között, az ágazat gazdasági növekedéshez való hozzájárulása akár +/- 1 százalékpont között is változhat, ami még nemzetközi összevetésben is kiugróan magas ingadozást jelent. A magas volatilitáshoz érdemben hozzájárulnak a hazai mezőgazdaság szerkezeti sajátosságai. Az időjárási feltételeknek szorosabban kitett növénytermesztés magas súlya jellemzően növeli a kibocsátás változékonyságát, amit tovább súlyosbít a rendszeres öntözés alatt tartott területek relatíve alacsony részaránya. Emellett az elaprózott, gyakran alacsonyabb technológiai feltételek mellett művelésbe vont birtokszerkezet sem kedvez a termelékenység javulásának.

A felsorolt tényezőkből fakadóan az elmúlt években hazánk – az ország kedvező adottságai ellenére – az egy hektárra jutó kibocsátás alapján elmaradt az Európai

Unió átlagától. Mindeközben az elmúlt mintegy két évtizedben a főbb **gabonafélék termésátlagának növekedése lényegében megállt**, jelentős termelékenységbeli különbséget felhalmozva régiós versenytársainkkal szemben (1. ábra).

1. ábra: Főbb gabonafélék termésátlagának alakulása

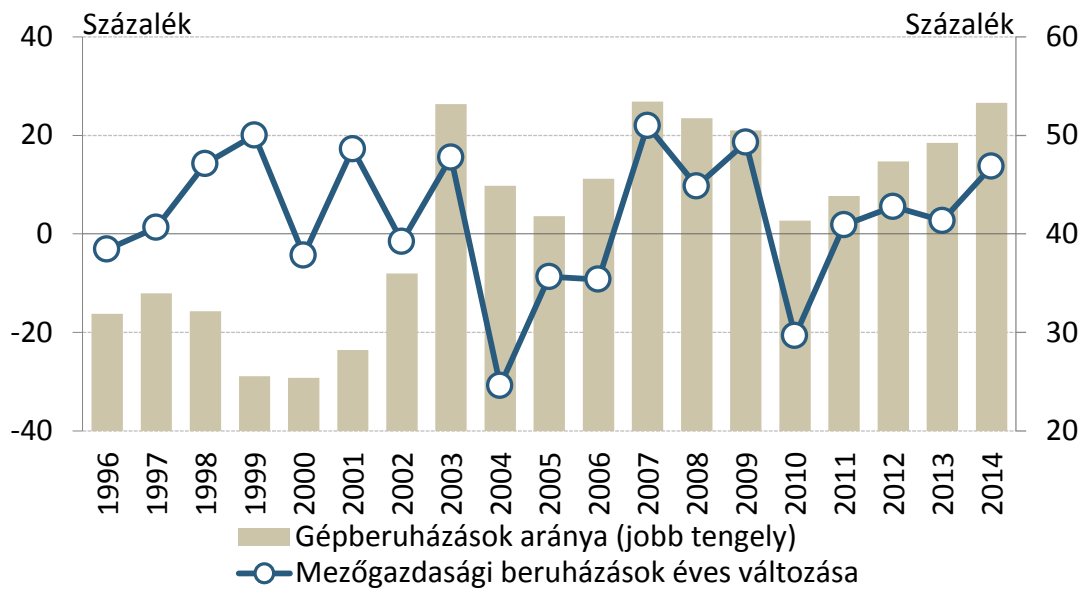

Megjegyzés: *1993 előtt Csehszlovákia

Forrás: FAO

A mezőgazdaság teljesítményére érdemi hatással bír az ágazat **megfelelő mennyiségű és minőségű fizikai tőkével, valamint technológiai fejlesztésekkel való ellátottsága**. A géppark fejlesztése magas finanszírozási igényű korszerűsítő beruházások útján lehetséges. A hazai mezőgazdaságban 2010 óta a beruházások gyors bővülését figyelhettük meg, amit az ágazat kiterjedt támogatási rendszere mellett az utóbbi években elsősorban a Növekedési Hitelprogramnak köszönhetően javuló finanszírozási környezet támogatott (2. ábra).

2. ábra: A mezőgazdasági beruházások alakulása

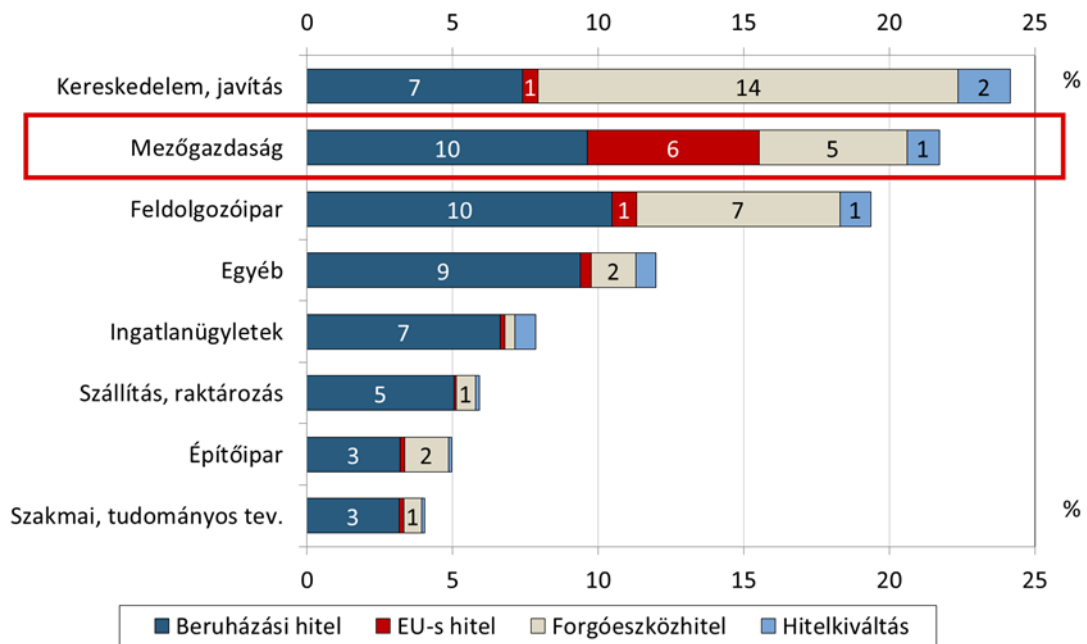

Forrás: Eurostat

Az NHP második szakaszának elindulása óta a mezőgazdasági kkv-knak nyújtott forinthitelek többsége a jegybanki programhoz kötődik, ugyanakkor szintén magas az NHP-s hitelek részaránya a kereskedelemben és a feldolgozóiparban, hiszen az NHP a banki termékpaletták meghatározó elemévé lépett elő az elmúlt években. Az NHP 2015 végén zárult második szakaszában – több mint 1000 őstermelőn és családi gazdálkodón, valamint az egyéni vállalkozókon felül – mintegy **2200 agrár-ágazatban tevékenységet folytató vállalkozás jutott finanszírozáshoz, csaknem 270 milliárd forint összegben**. A program első szakaszával együtt pedig hozzávetőlegesen 370 milliárd forintnyi finanszírozás áramlott az ágazat mikro-, kis- és közép-vállalkozásaihoz.

A második szakaszban csak a kereskedelmi ágazatba jutott ennél több forrás, **a ki-helyezett hiteleknek mintegy 22 százalékát használták fel a mezőgazdaságban**. A hitelek majdnem felét kitevő beruházási hitelek nagymértékben segítették elő az agrárvállalkozások bővítését, korszerűsítését, segítve ezzel termelékenységük, versenyképességük jövőbeli javulását. Abban, hogy a mezőgazdaság az NHP-n belül ilyen jelentős súlyt képviselt, a lehetséges hitelcélok köre is szerepet játszott. A program keretében ugyanis EU-s támogatások előfinanszírozására is lehetőség volt, ezen hitelek háromnegyede a mezőgazdasághoz kötődött. **A szektorba kerülő hitelek mintegy negyedét fordították előfinanszírozási célra**, ami egy másik ágazatról sem mondható el (3. ábra). Ennek révén a hazai vállalkozások hamarabb, már azok befolyása előtt felhasználhatták gazdálkodásukhoz az elnyert uniós forrást.

3. ábra Az NHP második szakasza keretében nyújtott hitelek ágazati és hitelcélok szerinti megoszlása

Megjegyzés: szerződéses összeg szerint; őstermelők, családi gazdálkodók, egyéni vállalkozók nélkül
 Forrás: MNB

Ugyanakkor az NHP-nak és az uniós források aktív lehívásának köszönhetően erősödő beruházási aktivitás mellett is érzékelhető még **lemaradás a géppark, valamint az alkalmazott technológiák mennyiségi és minőségi jellemzőiben**. A mezőgazdasági termelékenység emelésének, így a középtávú gazdasági növekedés támogatásának feltétele az agrárium megfelelő forrásellátottságának folyamatos biztosítása. Miközben az NHP jelenleg folyó kivezető szakaszában még elérhető kedvező, fix kamatú beruházási hitelek továbbra is lehetőséget biztosítanak pótló, bővítő és korszerűsítő beruházások elvégzéséhez, a szektor szereplői forgóeszközhitel igényüket jelenleg piaci alapú hitelekkel elégítheti ki. Ezek az elmúlt évek jegybanki kamatcsökkentéseknek köszönhetően már minden korábbinál kedvezőbb kamatszint mellett érhetők el. A forráshoz jutást tovább segítik a jegybank 2016-ban bevezetett, a piaci alapú hitelezés helyreállítását és a kkv-hitelállomány bővülését célzó ösztönző eszközei (Piaci Hitelprogram) is. Emellett a garanciaszervezetek rugalmasabbá vált üzleti feltételei, középtávon pedig az Európai Unió új költségvetési időszakában rendelkezésre álló, kedvező feltételek mellett elérhető visszatérítendő források is fontos szereppel bírhatnak.

Összességében a Növekedési Hitelprogramnak köszönhetően a mezőgazdaságba áramló források az ágazat modernizációját segítették. Mindezt egy olyan időszak-

ban, amikor a vállalati hitelpiac befagyáshoz közeli állapotba kerülése miatt a hazai kkv-k forráshoz jutása rendkívül nehézé vált. A hitelfelvételeket követően megvalósult beruházások az ágazat hosszabb távú termelékenységi kilátásainak javítása mellett a gazdaság fenntartható növekedését is támogatják.

„Szerkesztett formában megjelent a Privátbankár.hu oldalon 2016. június 17-én.”